

ПРАВО НА ПРИСТУП СУДУ – РОК ЗА ПОДНОШЕЊЕ ТУЖБЕ ЗБОГ СМЕТАЊА ДРЖАВИНЕ

Становиштем да је тужба подносилаца уставне жалбе неблагоприятна зато што у конкретном случају нема померања рокова, судови су онемогућили подносиоце уставне жалбе да установе поступак и обезбеде приступ суду, како би суд расправио и одлучио о постављеном захтеву, у смислу гаранција из члана 32. став 1. Устава.

Из образложења:

Оцењујући основаност навода подносилаца уставне жалбе у односу на повреду права на правично суђење из члана 32. став 1. Устава, Уставни суд констатује да подносиоци своје наводе о повреди овог права заснивају на томе да су судови погрешно применили меродавно право када су њихову тужбу одбили као неблагоприятну, те да они у законском року могу поднети тужбу суду за заштиту свога права и правног интереса. Из наведеног, Уставни суд је закључио да је потребно да се основаност навода о повреди права на правично суђење испита у контексту права на приступ суду, као елемента права на правично суђење.

Уставни суд констатује да је одредбом члана 32. став 1. Устава зајемчено право на расправу и одлучивање пред судом, које даље обухвата више гаранција у ситуацији када је поступак већ покренут пред судом. Међутим, овим чланом није посебно утврђено право на приступ суду, којим се обезбеђује право да ће сваки захтев који се односи на права и обавезе бити претходно размотрен пред судом. Иако није изричито утврђено наведеном одредбом Устава, Уставни суд констатује да право на приступ суду представља саставни део права на правично суђење. Овим правом се у парничном поступку даје тужиоцу могућност да установи поступак пред надлежним судом ради расправљања и одлучивања о постављеном захтеву, којим се коначно може одлучити о његовим правима и обавезама. Међутим, право на приступ суду по себи није апсолутно и неограничено. Наиме, сама природа овог права подразумева ситуације у којима се Уставом и законом могу утврдити одређене врсте ограничења, као што је на пример, прописивање преклузивног рока за подношење тужбе. С друге стране, таква ограничења по оцени Уставног суда не могу бити прописана на начин којим се повређује суштина самог права, већ морају тежити легитимном циљу због којег су и установљена и мора постојати разуман однос пропорционалности између коришћених средстава и циља којем се тежи.

Примењујући наведено, Уставни суд констатује да се у конкретном случају поставља питање да ли је одбијањем тужбеног захтева подносилаца због неблагоприятности тужбе повређено њихово право на приступ суду. Уставни суд констатује да је судска заштита од сметања државине предвиђена одредбом члана 77. Закона о основама својинскоправних односа, који прописује преклузивни рок од 30 дана за подношење тужбе суду у парничном поступку. У оспореним решењима судови су изнели тумачење да се одредбе о рачунању рокова прописане Законом о парничном поступку, не могу применити при рачунању рока за подношење тужбе због сметања државине, јер се ради о материјалном, преклузивном року.

Уставни суд налази да ово становиште судова, да рок за подношење тужбе због сметања државине представља материјалноправни рок чијим истеком подносилац губи право да исту поднесе, те да се, самим тим, на рачунање тог рока не могу применити правила о рачунању рокова из Закона о парничном поступку, као правила процесног права, није засновано на уставно-правно прихватљивом тумачењу права.

Наиме, Уставни суд најпре констатује да неспорно постоји разлика између процесноправних и материјалноправних рокова, будући да просечноправни рок представља временски период у коме закон прописује или суд одређује да је потребно извршити одређену процесну радњу, док материјалноправни рок представља временски период у коме настаје или престаје неко право. Међутим, Уставни суд констатује да је Законом о парничном поступку из 2004. године уведено да се правила о рачунању рокова прописана тим законом примењују у одређеним случајевима и код материјалноправних рокова. Наиме, члан 106. став 5. наведеног закона је прописивао да се одредбе о продужењу рока који истиче на дан када суд не ради примењују и на рок у коме се посебним прописима мора подићи тужба, као и на рок застарелости потраживања или неког другог права, који рокови по својој природи представљају материјалноправне рокове, а какав је и рок из члана 77. Закона о основама својинскоправних односа. Стога, закључак судова да се у конкретном случају правила о померању рокова из Закона о парничном поступку не примењују код материјалноправног – преклузивног рока за подизање тужбе због сметања државине, представља произвољну примену права. Такав закључак судова могао је да има своје упориште у Закону о парничном поступку који је важио до 2004. године, а који у члану 112. није предвиђао могућност продужења рока у коме се по посебним прописима мора подићи тужба, нити су ти посебни прописи упућивали на сходну примену општих правила о рачунању рокова.

Имајући у виду напред изнето, Уставни суд је оценио да су становиштем да је тужба подносилаца уставне жалбе неблаговремена зато што у конкретном случају нема померања рокова, судови онемогућили подносиоце уставне жалбе да установе поступак и обезбеде приступ суду, како би суд расправио и одлучио о постављеном захтеву, у смислу гаранција из члана 32. став 1. Устава.

На основу изложеног, Уставни суд је утврдио да је оспореним решењима Основног суда у Ужицу – Судска јединица у Чајетини П. 2511/10 од 12. септембра 2011. године и Вишег суда у Ужицу Гж. 1567/11 од 7. новембра 2011. године подносиоцима уставне жалбе повређено право на приступ суду, као елемент права на правично суђење, зајемченог чланом 32. став 1. Устава, те је уставну жалбу у овом делу усвојио, и одлучио као у првом делу 1. тачке изреке.

Уставни суд је као меру отклањања штетних последица због утврђене повреде права на правично суђење, на основу одредбе члана 89. став 2. Закона о Уставном суду, у тачки 2. изреке одредио да надлежан Виши суд у Ужицу поново одлучи о жалби подносилаца уставне жалбе изјављеној против решења Основног суда у Ужицу – Судска јединица у Чајетини П. 2511/10 од 12. септембра 2011. године. *(Одлука Уставног суда Србије, Уж. 6536/11 од 3. јула 2014)*